

Олексій Василь Віталійович,
*студент 2-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., професор Калітенко О.М.*

ПРАВО НА БАТЬКІВСТВО ТА НА МАТЕРИНСТВО ЯК ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ

У прийнятому 10 січня 2002 року Сімейному кодексі України було зазначено збільшено кількість статей, що регулюють особисті немайнові відносини подружжя. Так, до переліку цих прав було включено право на материнство та право на батьківство. Слід звернути увагу, що деякі положення відповідних статей СК України мають спірний характер.

СК України відносить право на материнство та право на батьківство до особистих немайнових прав подружжя, які можуть бути визначені як врегульовані нормами сімейного права відносини стосовно особистих немайнових благ та інтересів осіб, які перебували у шлюбі.

Загальною ознакою особистих немайнових сімейних відносин є те, що вони важко піддаються правовому регулюванню.

Так, О. Калітенко звертає увагу на те, що «широке коло особистих немайнових відносин подружжя знаходиться поза межами права. У силу своєї делікатності та інтимності вони не піддаються зовнішньому впливу, а відтак – і правовому регулюванню. Відносини любові, поваги, довіри неможливо врегулювати нормами права. Норми права можуть лише сприяти розвиткові відносин що регулюються нормами моралі». [1, с. 59].

Правом на материнство (ст.49 СК України) та правом на батьківство (ст. 50 СК України) відкривається перелік особистих немайнових прав подружжя. При цьому слід зазначити, що СК України визначення поняття материнства та батьківства не містить.

У юридичній літературі материнство визначається як «забезпечена законом можливість жінки здійснювати репродуктивну функцію, належним чином утримувати дітей та виховувати в дусі поваги до прав і свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, своєї Батьківщини», а зміст особистого немайнового права жінки на материнство розкривається як правомочність дружини з приводу вирішення: мати чи не мати дитину. При цьому зазначається, що право жінки самій вирішувати питання про материнство обумовлено тим, що це пов'язано з її власним здоров'ям та правом на репродуктивну свободу [2, с. 94].

З наведеного визначення можна виділити дві складові права на материнство: біологічну та соціальну. Біологічна складова включає право

вирішувати питання про зачаття дитини та право вирішувати питання про переривання вагітності або виношування та народжування дитини. На право жінки самостійно вирішувати питання стосовно народження дитини не лише до, а й після її зачаття вказує і ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я, відповідно до якої операція штучного переривання вагітності може бути проведена за бажанням жінки у акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше 12 тижнів. Отже, питання про переривання вагітності вирішується виключно жінкою. Критикуючи таку позицію законодавця, З. В. Ромовська зазначає: «Складається парадоксальна ситуація: Для продажу одним з подружжя автомобіля потрібна згода другого, а питання про проведення штучного переривання вагітності дружина має право вирішувати своєвільно» [3, с. 153].

Зазначимо, що при нормальних взаємовідносинах подружжя таке складне питання як переривання дружиною вагітності завжди вирішується подружжям спільно. А якщо сім'я є неблагополучною, то спроба на законодавчому рівні примусити жінку отримувати згоду чоловіка на переривання вагітності лише підштовхне жінку до кримінального абортів, як це часто відбувалося за часів заборони абортів.

Право на батьківство розглядається як факт походження дитини від певного чоловіка, юридично посвідчений записом в державних органах ДРАЦС про народження. Таке визначення здається неповним. Так, у літературі звертається увага на той факт, що «ще і до сьогодні залишається таке негативне явище, як відсутність відповідального батьківства в українській сімейній традиції. Фіксується стале словосполучення «жінка-мати», проте немає йому відної категорії такого, «чоловік-батько» [4, с. 71-72].

У сучасному світі відбувається зміна статусу батька. Збільшуються кількість батьків, які беруть активну участь у вихованні дітей, починаючи віднемовлячого віку. Участь батьків у вихованні є необхідною умовою повноцінного особистісного розвитку дитини.

Отже, право на батьківство, на нашу думку, полягає не лише у праві бути записаним батьком дитини, а і у праві брати участь у її вихованні та утриманні.

Право на материнство та право на батьківство відносяться до невідємних прав людини незалежно від того, чи перебуває вона у шлюбі. Фактично відносний характер мають лише положення п. 2 ст. 49 та п. 2 ст. 50 СК України. Що стосуються небажання або нездатності чоловіка чи дружини мати дитину як причини для розірвання шлюбу.

Право на материнство та право на батьківство у сучасних умовах розвитку суспільства включає право на реалізацію двох функцій: біологічної (репродуктивної), що полягає у праві вирішувати питання щодо зачаття дитини,

та соціальної (право брати участь у вихованні та утримуванні дитини). Причому повноваження дружини щодо здійснення біологічної (репродуктивної) функції є ширшим, оскільки вирішення питання щодо штучного переривання вагітності або прийняття рішення стосовно народження дитини здійснюється нею самостійно і не потребує згоди чоловіка.

У сучасній юридичній літературі визначення права на батьківство є неповним у зв'язку з істотною зміною ролі батька у вихованні дитини в сучасних умовах. Підхід до права на батьківство лише як до права чоловіка бути записаним батьком дитини призводить до значного гендерного дисбалансу у сфері сімейних відносин.

Література:

1. Сімейне право України [Текст : [навч. Посіб.] / за ред. Є. О. Харитонова. – К. : Істина, 2008. – 200 с.
2. Сімейне право України [Текст] : [підручн] / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової – К. : Істина, 2004. – 264 с.
3. Ромовська, З. В. Українське сімейне право [Текст] : підруч/ З. В. Ромовська – К : Правова єдність, 2009. – 500 с.
4. Грабовська, І. Українська сім'я як чинник утвердження ідеї гендерної рівності в сучасному суспільстві. – 2010 – Вип. 4. – С. 67-72.

Павлига Анастасія Вадимівна,

*студентка 4 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник : к.ю.н., доцент Мазуренко С.В.*

ВИКОРИСТАННЯ ЗОБРАЖЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ З КОМЕРЦІЙНОЮ МЕТОЮ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

На сучасному етапі Україні існує проблема добросовісного використання об'єктів авторського права. Людство не стоїть на місці, з кожним роком нових технологій стає ще більше, а порушень у сфері права інтелектуальної власності, на жаль, не стає менше. Поширеним є той факт, що особи, будь то фізична особа, фізична особа-підприємець або юридична особа порушують право на зображення фізичної особи, використовуючи в своїй діяльності такі зображення з комерційною метою без згоди на це самої особи. Зображення фізичних осіб часто використовуються в якості реклами підприємства, на інтернет-сайтах підприємства, в поліграфічній продукції, на візитках підприємства тощо без дозволу на це фізичної особи, що значною мірою порушує їх права.